

OSNOVI VOJNE DOKTRINE I STRATEGIJE ORUŽANIH SNAGA SFRJ*

Pošto već imamo dosta literature o našoj vojnoj doktrini načelnik Generalštaba je svoje razmatranje usmerio na razradu i objašnjenje onih suštinskih pitanja koja treba da posluže svestranijem i boljem izučavanju ove problematike. Međutim, on smatra da sve što smo do sada uradili i svi materijali koji su napravljeni moraju biti konačno redigovani, verifikovani i na KŠRI i vežbama u praksi provereni, što će doprineti da se još preciznije definišu principi i operativno-strategijski postupci i mnoge, pa i najsitnije, taktičke radnje.

Nešto o istorijatu naše vojne doktrine. To pitanje stavljam na čelo zato što se o tome vodi prilično živa, doduše, katkad, proizvoljna polemika, pa zbog toga može biti i štetna ako se pogrešno shvata i tumači. Naime, u našoj armiji bilo je u posleratnom periodu dosta reorganizacija, ali pretežno na organizacijsko-tehničkom planu, koje su, rekao bih, katkad, bile pomalo i subjektivno inicirane, pa zbog toga ima drugova koji misle da je i ovo što sada radimo nešto slično. Zato bismo, pre svega, morali da shvatimo da se ovog puta ne radi ni o kakvoj reorganizaciji zbog toga što nekome ne odgovara neka organizaciona ili formacijska šema, što menjamo i modernizujemo naoružanje i opremu, itd. Sada se radi o svestranom izučavanju i utvrđivanju položaja i uloge oružanih snaga, akciji od fundamentalnog značaja koja je pokrenuta kao posledica krupnih promena u našem društvenom sistemu i usvajanja koncepcije opštenarodne odbrane. To znači da je teorijska i praktička razrada i realizacija celog odbrambenog sistema na dnevnom redu, a kad je reč o neposrednim zadacima starešina naša je primarna obaveza da Jugoslovensku narodnu armiju, pre svega, prilagodimo zahtevima i potrebama koncepcije opštenarodne odbrane.

* Članak rađen na osnovu predavanja načelnika Generalštaba JNA general-pukovnika VIKTORA BUBNJA u VVA 2. aprila 1971. godine.

Verovatno će istoričari, koji budu izučavali našu aktivnost, utvrditi da je rad na ovome, na čemu danas tako intenzivno radimo, otpočeo još u doba stvaranja naših oružanih snaga, u revolucionarnoj borbi za naše socijalističko društvo, i od tada se kontinuirano, kroz ceo posleratni period, sa više ili manje uspeha, nastavljao, razvijao, stagnirao ili se čak vraćao natrag, koristeći se tuđim pozajmljenim teorijama i shvatanjima. Oni će morati zaključiti da nam je naše društvo sada dalo veliku šansu da potpuno razvijemo najadekvatniju, najefikasniju i sa političke tačke najzreliju vojnu teoriju oružane borbe. U tom smislu dokumenti i studije o vojnoj doktrini nisu početak, već završni akt, definisanje i stavljanje na papir svega onoga što je naša vojna misao dala od revolucije do danas. Jer, mi smo uvek kritikovali poltronstvo i plagijatorstvo koje se pojavljivalo prema stranoj vojnoj teoriji. Mi smo kritikovali one koji su po završenom školovanju u stranim vojnim školama nekritički prenosili neke taktičke i operativne ideje i shvatanja iz stranih armija. Što je najvažnije, najviše smo kritikovali sami sebe što nismo dovoljno aktivni u radu na razradi sopstvene odbrambene doktrine.

U ovom momentu od sposobnosti i aktivnosti velikog broja starešina naše armije zavisi kako brzo i koliko kvalitetnu teoriju oružane borbe će dobiti naše oružane snage i društvo, kada i kako ćemo razraditi detalje, počev od taktičkih postupaka, razrade i pripreme određenih borbenih sistema, do izmene u strukturi svih delova oružanih snaga i njihovoj obuci i pripremi. Da moramo izmeniti našu armiju po strukturi i sadržaju njene teorije i prakse to je jasno. Što pre to bolje.

OSNOVNI PRINCIPI NAŠE VOJNE DOKTRINE

Ako utvrđujemo definiciju naše vojne doktrine, onda je ona naš odgovor na pitanje sadržaja, oblika i metoda oružane borbe. Drugim rečima, mi smo, izvlačeći više ili manje uspešno potrebne zaključke iz političkih odluka društva, iz shvatanja našeg društva o tome kako treba braniti zemlju, pogleda na rat i primenu oružanih snaga i sile u međunarodnim odnosima, dali našim oružanim snagama teoriju i praksu oružane borbe, teoriju, sastav, izgled i perspektivu oružanih snaga, definisali osnovne strategijske i taktičke postupke. Mi smo sa dosta uspeha definisali vojnu doktrinu kojom se optimalno koriste sve mogućnosti i sposobnosti društva za odbranu — sve snage i volju naših radnih ljudi da brane svoju samoupravnu, socijalističku zajednicu.

Evo nekoliko fundamentalnih principa koji su ugrađeni u osnovu naše vojne doktrine, svih postupaka koji predstavljaju bazu za celokupnu vojnoteorijsku aktivnost i ratnu praksu.

1. *Oružani otpor je glavni i osnovni vid otpora u opštenarodnoj odbrani.* Ovaj princip nije slučajno stavljen na prvo mesto. On je na čelu zato da bi se što uspešnije i potpunije razbilo kolebanje i špekulativna razmišljanja, koja su nastala paralelno sa diskusijom o koncepciji, u vreme kada se raspravljalo o raznim mogućnostima odbrane nezavisnosti Jugoslavije i malih zemalja uopšte, kada su se analizirale razne mogućnosti i faktori odbrane, a čija je suština u tome da oružani otpor ne mora baš uvek biti glavni oblik odbrane od vojnog napada agresora.

Da bismo sprečili svaku špekulaciju i dvoumljenje, što bi bilo pogubno za naše odbrambene napore, mi smo taj princip izričito formulisali i stavili na čelo svih naših dokumenata. Kratko rečeno, svaki agresor na našu zemlju treba da zna da će naići, uz sve drugo i pre svega, na *jedinstven oružani otpor svih naroda i narodnosti — celog društva*. A kad podvlačimo da je to jedan od vidova otpora, to samo znači da će se paralelno sa pružanjem oružanog otpora koristiti i sve druge mogućnosti, svi drugi vidovi otpora, a oni svi zajedno predstavljaju *totalan napor našeg društva* protiv moguće agresije.

Znači, oružani otpor je glavni i osnovni vid otpora bilo kojem agresoru i okupatoru. To treba vrlo jasno i precizno zapamtiti i izvući sve konsekvence. Zaključak je: *prvo*, da glavni naponi i pažnja naše zemlje, svih političkih i vojnih institucija i organizacija moraju biti usmereni na to da se obezbede optimalni rezultati oružanih otpora. *Drugo*, da svaki agresor, bez obzira na to ko je, kako i šta iza sebe ima kao političku, idejnu ili drugu motivaciju, mora da već od granice računa na sve moguće vrste oružanog otpora i na puno angažovanje svih naših snaga s ciljem da se, sem ostalog, upravo oružanim otporom skrši udarna moć i snaga agresora.

Takav čvrst i odlučan stav o tom pitanju, koji se provlači kroz sve principe vojne doktrine, naneo je odlučan udarac defetizmu i nepoverenju u naše odbrambene mogućnosti. To je bio i idejni obračun sa svim defektnim shvatanjima o tzv. vojnoj svemoći supersila. Takva doktrina je postala snažno sredstvo u rukama naših političkih radnika u vojsci i van nje za pripremu celog društva, svih naših ljudi za odbranu.

Kada konstatujemo da je to snažan udarac po defetističkom gledanju o našim sposobnostima, treba ga shvatiti i kao udarac po klasicizmu u vojnoj teoriji, po starim shvatanjima o odnosu snaga,

o mehaničkom značaju faktora i snazi vatre, o predimenzioniranju značaja brojne jačine armija, njihovoj pokretljivosti, načinu dejstva, itd. Znači, borba protiv defetizma je istovremeno i borba protiv klasičnog shvatanja o značaju i prednosti čvrstog fronta, koncentraciji vatre, broju tenkova i avijacije po kilometru fronta. Ona znači borbu protiv kopiranja tuđih shvatanja gde se malo razmišlja, ignoriše sve ono što znači faktor čovek, moralno čvrst i stručno kvalifikovan za borbu, koji je, udružen sa drugim ljudima, sposoban da napravi čuda u odbrani onoga što smatra svojim i svetim.

To je i borba za afirmaciju objektivne procene o mogućem dejstvu materijalnih i tehničkih faktora u našoj situaciji, procene sposobnosti ljudi da nađu izlaz i iz najteže situacije, borba protiv shvatanja da ćemo samo odstupati i braniti se, da ne možemo zaustaviti i na neki način razbiti oklopne kolone agresora, da je premoć koju može obezbediti u odnosu od 3 : 1 ili 4 : 1 u svim vrstama teške borbene tehnike, sudbonosna i odlučujuća, itd. Da bismo taj defetizam likvidirali, ne rečima već na naučnoj osnovi u vojnoj doktrini, razrađen je drugi princip koji opredeljuje obim i karakter oružane borbe.

2. *Oružana borba se vodi stalno na celoj teritoriji svim sredstvima i na sve načine.* Sa ovih nekoliko reči dali smo odgovor na klasičnu vojnu računsku i kompjutersku metodu ocenjivanja mogućnosti oružane borbe. To je naš odgovor na vojnu nadmoć agresora i na njegovu strategiju munjevitog rata. Time dajemo i druge dimenzije oružanoj borbi. Naše oružane snage ne bi više dejstvovala na jednom prostoru same, gde bi narod bio samo prisutan i posmatrao kako se ta jedinica bori. Naprotiv, to bi bio oružani otpor toga naroda koji je nosilac borbe i otpora, svestrano pripremljen za sve vrste aktivnosti — bilo da je organizovan u jedinice teritorijalne odbrane, u JNA ili u omladinske dobrovoljačke diverzantske odrede. On može da izvodi fortifikacijske radove, da zaprečava, da obezbeđuje široku materijalnu bazu, čime se oružanim snagama stvaraju uslovi za izvođenje borbenih dejstava i pružanje efikasnog otpora. Svestrane mogućnosti borbe protiv agresora stvaraju drugačiji odnos snaga — smanjuju mogućnosti i sposobnosti eventualnog agresora. Ako pravilno iskoristimo sve te činioce i prednosti, naše snage moraju dati one rezultate koje smo definisali u našoj vojnoj doktrini. Mi smo jasno istakli da munjeviti rat i poraz naše armije, ako bi se sama borila, ne bismo nikad mogli sprečiti, pogotovo ne, ako bi, pri tom, JNA primenjivala klasične vojne postupke. Ali, zato sa potpunom sigurnošću tvrdimo da možemo ostvariti ne samo uspešnu odbranu zemlje, već i sprečiti rat ako dosledno primenimo i realizujemo našu

konceptiju. U tome je suština i ogroman značaj posla na modernizaciji naših oružanih snaga, posebno JNA.

To naglašavam zato što se ponovo pojavljuju tzv. vojnostručna shvatanja čija je suština u tome da bi bilo bolje da se sve snage usmere na stvaranje velike moderne armije koja bi na klasičan način i sama uspešno rešavala odbranu društva.

Kada se dublje analiziraju takva shvatanja, vidi se da polaze od osnovne ideje da lokalni rat i agresija na nas nije mogućna, a ako dođe do opšteg rata onda se pojavljuju drugi odnosi. Tu teoriju propagiraju velike sile, koje pokušavaju da nature ideju da mala zemlja ne treba da se naročito priprema za odbranu, da je politika nezavisnosti i nesvrstanosti nerealna, jer sudbina i položaj svake zemlje i onako zavisi od odluka velikih. Prema tome, naturajući malim zemljama — posebno onima koje nisu u blokovima — ideju da je lokalna agresija nešto što je u Evropi ili bilo gde oko nje besmislica, pokušavaju da te zemlje idejno i moralno razoružaju, da kod njih stvore psihološko stanje za lako pretvaranje u poslušnog satelita i bez upotrebe sile, a ako zatreba da se i vojnom intervencijom prisile na disciplinu.

... Politička i vojna situacija u svetu posle drugog svetskog rata jasno pokazuje da stvari stoje drugačije, da je to period čestih lokalnih agresivnih ratova iza kojih stoje interesi jedne ili više velikih sila. Primera ima mnogo i na svim kontinentima. Isto tako, ima dosta primera koji pokazuju da je odlučnost male zemlje da se brani, po pravilu, spasavala zemlju od agresije. Drugim rečima, nijedan mali narod, nijedna mala zemlja koja želi da bude nezavisna i gradi sopstvenu budućnost, ne treba da prihvati takve teorije, već obrnuto, treba da je svesna sa svom ozbiljnošću da baš postoji mogućnost lokalne agresije na nju. To vredi i za našu zemlju. Od toga nisu izuzete ni tzv. nordijske zemlje koje se smatraju tipično neutralnim zemljama. Sve se one, kao i zemlje na drugim kontinentima, bez svog pristanka, nalaze u kalkulacijama globalne strategije supersila i imaju ulogu u poravnavanju i održavanju njihove podele interesnih sfera, a ako se njihova htenja i politika sa tim interesima sukobljavaju, mogu ih podvrgnuti pritiscima sile.

Jedini trajan i najekonomičniji odgovor takvoj opasnosti jeste stalna i puna pripravnost za dugotrajnu oružanu borbu.

... 3. *Oružane snage moraju po načinu ratovanja i sadržini kako su koncipirane afirmisati društvo koje brane.* Ovim principom se želi jasno istaći da naše oružane snage moraju raditi na način kojim se čuva i afirmiše i odbrambena organizacija društva, njegova politička organizacija, sistem vlasti, infrastruktura, itd. U svim našim vojnim

(štabnim) postupcima moramo znati i voditi računa o činjenici da smo deo oružanog naroda koji odlučuje koliko i kakvih mera prinude će nametnuti radi što efikasnije odbrane. Sigurno je da se nikakve klasične mere nasilja, poznate iz buržoaskog društva, ne mogu uvesti. Razumljivo je da ratno stanje nameće mnoga ograničenja i posebne mere, ali to moraju biti akcije samo društva, zasnovane na zakonskim propisima predviđenim za rat (ograničavanje potrošnje, veće dirigovanje proizvodnjom, angažovanje svih društvenih organizacija na pripremama za odgovarajuću oružanu akciju i borbu na terenu).

Međutim, tom društvu je nemoguće oduzimati prava da se bori i organizuje onako kako smatra da je najbolje. U našem ustavu je sasvim jasno naglašeno da je za odbranu odgovorno društvo, da je svaka društveno-politička zajednica odgovorna za organizaciju odbrane na svom području. Odgovornost oružanih snaga da i kroz oružanu borbu afirmišu naše društvo utiče na izbor naše vojne strategije, na konkretno vođenje oružane borbe, jer je kao dan jasno da ta strategija mora veoma ozbiljno uzimati u obzir šta se na prostoru širih i užih društveno-političkih zajednica dešava, kako se živi, kakve su društvene organizacije, koji narodi tu žive, koliko i na koji način se mogu uključiti u realizaciju vojnostrategijskih planova.

4. *Odbrambeni sistem SFRJ mora biti potpuno pripremljen već u miru i funkcionisati stalno, sve dotle dok se to drukčije ne odluči.* O tom principu bilo je dosta rasprava. Naime, kod nekih naših drugova koji se bave razvojem zemlje — pošto imaju krupnih problema i teškoća na tom poslu, a možda uvek nemaju dovoljno sve elemente pri proceni situacije položaja naše zemlje, bilo je i ideja da se može uštedeti i na planu narodne odbrane (sama po sebi ta ideja je dobra), pa kad god je u pitanju neki problem i kada treba rešiti neki materijalno-fnansijski problem, uvek se dođe i na ideju da se postavljaju pitanja: da li su SFRJ potrebne upravo takve i ovolike oružane snage, da li na planu odbrane u našem društvu treba vršiti tako obimne pripreme, da li treba da, recimo, svaki mladić, svaka devojka, odnosno svi ljudi do 40 godina budu obučeni za oružanu borbu, da li sve naše zgrade koje se sada grade treba da imaju skloništa određenog tipa, da li »gazele« i »petlje« treba da budu građene i sa gledišta opštenarodne odbrane, da li naše rezerve treba da budu baš tolike, a oprema takva i sl.

Uvek se, jasno, nađu i argumenti kao što su, na primer, da današnji svet, društvo, tehnički razvoj, naučna otkrića itd. govore da nikakvih ozbiljnih oružanih sukoba ili agresija ne može biti, da su to isforsirane teorije, da svet ide ka zlatnom dobu mira u kome će samo naučnici i, eventualno, književnici ukrštati koplja i kada, na-

vodno, oružane snage treba da izumru. Takve iluzije i neozbiljna tumačenja stvarnosti unose zbrku i prave medvedu uslugu nastojanjima cele zemlje da se za odbranu što bolje pripremi. One negativno utiču na shvatanja omladine o njihovim obavezama i odgovornostima u pripremi za odbranu zemlje i da ozbiljno shvati da će baš ona na svojim leđima poneti najteži teret borbe. Sem toga, bezbrižnost prema odbrani — neshvatanje potrebe da budemo stalno i svestrano spremni — može da podstiče potencijalnog neprijatelja na agresiju.

Zato je danas, stalno spreman odbrambeni sistem zemlje, a u tom sistemu moderna, dovoljno jaka i nepredimenzionirana operativna armija, abeceda konstruktivne politike i najekonomičnija investicija društva. Starešine kao vojni stručnjaci moraju biti toga svesni, stalno objašnjavati i isticati potrebu da u našoj zemlji mora uvek biti sve spremno za otpor agresoru, i da nas nespremnost, zbog osetljivog strategijskog položaja, može skupo koštati. Upravo zbog toga što znamo šta je savremeni rat, mi ga i ne želimo, ali biti spreman za njega danas je uvek najsigurniji put da se izbegne.

Moramo biti načisto s tim da lokalni ratovi i mnoge forme »specijalnog rata« neprekidno, u lančanoj reakciji, potresaju ovaj svet. Ako agresiju shvatimo ne samo kao fizički sudar armija, već kao primenu različitih oblika nasilja i pritiska koji samo kulminiraju u vojnoj akciji, nepobitna je činjenica da se i Jugoslavija stalno nalazi u stanju odbrane od našem društvu stranih akcija koje možda nisu, ali mogu biti sastavni deo širih akcija i primene sile. Zato su jedinstvenost i stalnost borbe i u tom »specijalnom ratu« i izrada čvrstih planova za razbijanje takvih akcija jednako značajne kao i priprema za oružanu borbu. To su delovi jedne celine.

Takvo kompletno shvatanje agresije i razumevanje šta je to celovit odbrambeni sistem, u kome je uspešna i efikasna oružana borba samo krajnja i presudna konzekvenca odbrane — a ona je mogućna samo ako postoji pripremljeno društvo koje je politički stabilno i ekonomski obezbeđeno i koje je prethodno raščistilo sa svim oblicima agresije što prethode oružanoj akciji — doprinosi snazi odbrane i konačnoj pobedi.

... 5. Naša vojna doktrina ne priznaje poraz, kapitulaciju ili zauzimanje teritorije (naglašavam: ili zauzimanje teritorije). Oni se tretiraju samo kao određena stanja koja utiču na oblik oružane borbe i drugih vrsta otpora. Kao starešine JNA moramo dobro shvatiti šta proizilazi iz takvog principa, jer on utiče na sve naše akcije i u miru — na organizaciju, sadržaj i jačinu naših oružanih snaga, na sistem komandovanja i na način dejstava u ratu. Neko bi mogao misliti da je smešna stvar kad jedna vojna doktrina ne priznaje zauzimanje

teritorije. Ali, to je ipak tačno. Takvo stanje mi priznajemo samo kao činjenicu da se agresor fizički može naći na jednom delu naše teritorije, jer će to biti često slučaj u odbrambenom ratu, ali naše snage mu neće dozvoliti da na toj teritoriji mirno radi i da je koristi. Prema tome, mi samo priznajemo da će se na tom delu teritorije voditi drugačiji način oružane borbe, da će narod i naše organizacije drugačije raditi i živeti, i ništa više. Biće to teritorija na kojoj će se uporedo sa agresorovim snagama nalaziti i deo naših oružanih snaga, organizovani elementi narodnog otpora svih vrsta protiv okupatora. Ta teritorija neće biti nikakva zona mira za agresora, niti će biti mirne situacije za njega. U praksi će se, naravno, dešavati da će povremeno biti zatišja i privremeno mirnih situacija, ali to ne menja i ne obezvređuje naš stav.

Naša vojna doktrina ne priznaje ni mogućnost da fabrike proizvode za okupatora, da pekare i naši radnici u njima peku hleb za okupatora. One mogu da rade samo za naše stanovništvo. Radnici u fabrikama i pekarama su obavezni kao i vojnici i starešine u oružanim snagama da biju bitku protiv agresora, svaki na svoj način. To znači da moraju sprečiti da njihov rad koristi okupator, u drugom slučaju moraju odmah obustaviti proizvodnju, a ako treba i da razore fabriku. Drugim rečima, nastavlja se proizvodnja koja je u interesu stanovništva pod našom kontrolom, ali ako agresor pokuša da to uzme, onda treba da nastupi određen vid otpora: štrajk, prekidanje proizvodnje, rušenje i sve što je u vezi s tim. Takvim stavom pokazujemo svestranost, totalnost i beskompromisnost našeg otpora.

6. *Naša vojna doktrina zahteva upotrebu svih vrsta borbenih sredstava koja odbranu čini efikasnijom, a ceo odbrambeni sistem jačim.* Taj princip precizno i potpuno daje odgovor na pitanje: kakve treba da izgledaju i kako da budu naoružane naše oružane snage? Njime se daje jasan odgovor i na shvatanja da nam koncepcija omogućava orijentaciju samo na lake pešadijske jedinice naoružane lakim vrstama oružja.

Našim stavom se jasno precizira: ako želimo da dosledno sprovedemo koncepciju i njene intencije, moramo izgraditi takve oružane snage koje će biti sposobne za sve vrste oružanog otpora, moderno naoružane, prvenstveno masovnim oružjem, ali i savremenom teškom tehnikom, što će ih osposobiti za snažne udare po agresoru, izvođenje velikih operacija, čvrstu odbranu teritorije i brzu likvidaciju manjih diverzija na našu zemlju. To je jedino ispravno društveno-političko i vojnonaučno stanovište koje štedi naše živote i razaranje zemlje. Ono je vrlo značajno i za međunarodnu afirmaciju

društva koje ima kontinuitet, koje želi da ima sopstvene odbrambene sposobnosti, da ima snagu kojom stvara i stabilizuje situaciju. . .

Zamislite defektnost stava koji bi se, otprilike, zasnivao na sledećem shvatanju. Pošto je agresor svemoćan, pametan, na vojnom planu ne pravi greške, ima ogromne vojne snage itd., a mi nemamo šanse da se branimo, bolje je da obezbedimo dva-tri miliona automata, pušaka, nešto tromblona i mitraljeza pa da odmah počnemo sa (uslovno rečeno) partizansko-teritorijalnim oblikom rata. To u praksi znači da bismo bez ozbiljnijeg otpora prepustili agresoru sve naše gradove, industriju, glavne komunikacije, većinu stanovništva, a mi bismo se povukli u brda. Takve ideje smatram romantizmom drugova koji su prestali da se zanimaju vojnim problemima i vojnom naukom još 1944. godine, kada su izašli iz naše revolucionarne armije. Njima je ostala u sećanju slična ratna situacija pa misle da se ona može doslovno primeniti i u današnjim uslovima. Takav romantizam je bio donedavna prisutan i kod nekih naših teoretičara u vojsci. Međutim, on je vrlo opasan, jer teži da na nove uslove, na izgrađeno društvo, bez korekcije, nakalemi ideje i postupke iz doba kada smo se tek borili za to društvo, kada su postojali sasvim drugi uslovi i kada nam je glavni zadatak bio da razbijemo okupatora i srušimo postojeći sistem. Naše novo društvo danas postoji, stalno se razvija i jača. Naša je dužnost i odgovornost da ga odbranimo, da ne dozvolimo, ako možemo, zauzimanje ni pedlja zemlje, da što više zaštitimo narod i sačuvamo ono što smo stvorili.

„ Moramo pokazati stabilnost i snagu društva i njegovih oružanih snaga, našom organizacijom sistema odbrane moramo pokazati da nismo uzalud trošili narodni novac, da smo sposobni da razbijemo velike oružane snage agresora. Teorija olakog prepuštanja zemlje okupatoru, razvoja prave borbe tek nakon toga, neodrživa je. To ne znači da naša vojna doktrina ne prihvata i dugu borbu i partizansko ratovanje, pa i mogućnost, ako agresor bude izuzetno snažan, da privremeno »zauzme« i veći deo teritorije. Mi se spremamo za sve takve situacije, jer je to u duhu naše doktrine. Ali takvi vidovi otpora i oružane borbe biće mogući samo ako je operativna armija učinila prethodno sve drugo, ako naši narodi vide da smo se hrabro i vešto borili svom snagom i da smo sve učinili da do takve situacije ne dođe. . .

Sem toga, treba shvatiti da bi partizansko ratovanje, ako budemo na nj prisiljeni, danas imalo sasvim drugačiji karakter. Bio bi to partizanski rat koji bi se vodio u urbanim sredinama, jer se i glavna masa ljudi nalazi u gradovima. Danas je nemoguće zamisliti da naše ljude vraćamo da gaje ovce i kukuruz na padinama Kozare,

Zelengore, Durmitora, Plješevica, da ih sprečavamo da idu tamo gde su glavni tokovi budućeg razvoja našeg društva samo zato što to odgovara nekoj nerealnoj viziji odbrane zemlje.

ANK 7. *Naša vojna doktrina traži da se, pre svega, razrade i primene oni oblici oružane borbe koji će neprijatelja prisiliti da trpi najveće gubitke, da se uništavanjem neprijatelja, pre svega, brani i naša teritorija.* To znači da naša vojna doktrina ništa ne proglašava dogmom, da tek na bazi svestranih procena odlučuje i bira onaj oblik borbe koji u određenoj situaciji pruža najbolje šanse za uspeh. Ako bi, teorijski posmatrano, stari juriš falange u zbijenim porecima davao optimalne rezultate, mi bismo i njega koristili. Prema tome, sve što su vojna nauka i praksa dale u istoriji i sve što možemo otkriti, predmet je našeg izučavanja i naše provere u praksi.

Potpun značaj i važnost ovog principa dolazi do izražaja ako ga povežemo sa zahtevom da svi oblici oružane borbe moraju biti usmereni na uništavanje neprijatelja, a tek potom na odbranu teritorije. To znači da ćemo braniti teritoriju, svaki grad, svaku topografsku poziciju, zbog čega utvrđujemo celu zemlju, ali s ciljem da sa što većom efikasnošću, na celom prostoru SFRJ, tučemo i uništavamo agresorovu živu silu i tehniku. Primenujemo takve oblike borbe koji daju optimalne učinke u uništavanju grupacija neprijatelja, a kroz to i kao posledicu toga, obezbeđuju i mnogo širu kontrolu i posedovanje naše teritorije. Na bazi toga se moraju izgrađivati naša taktika i operativni postupci.

Taj princip utiče i na shvatanje značaja fortifikacije. Aktivnost, elastičnost i brzina u dejstvima u prostoru i vremenu ne sprečavaju i ne umanjuju značaj utvrđivanja, već obrnuto. Nemoguće je zamisliti, sem ako ne želimo rasipati snage i trpeti teške gubitke, da se krećemo kao nekad partizani, da se čvrsto borimo za jedan položaj a nismo napravili nijedan zamah lopatom. Zgusnutost poretka naših oružanih snaga biće uprkos svemu velika, jer ćemo se boriti sa tehnički i po vatri vrlo jakim agresorom, pa će nam fortifikacija biti neophodna. Zato naša pokretljivost mora biti vrlo čvrsto povezana sa fortifikacijom. Ali ne sa fortifikacijom koju izvodi svaka jedinica za sebe, mada će i jedinice to stalno raditi, nego sa sistemom fortifikacije koja će biti planirana u miru, koju će unapred izraditi organizacije narodnog otpora, radne brigade u selima, u gradovima, na pojedinim pravcima i objektima. Čim bude data uzbuna, masovne radne organizacije moraju izaći na zemljište i pod stručnim nadzorom pripremati položaje, utvrđivati gradove i naselja, zaprečavati komunikacije, a po celoj dubini pripremati odbrambene položaje. To znači da su fortifikacija,

utvrđivanje i zaprečavanje apsolutno kompatibilni sa našim zahtevom za pokretljivošću, načinom i oblicima borbe.

8. *Munjevitom ratu agresora moramo suprotstaviti dugotrajni totalni rat i otpor na celoj teritoriji SFRJ.* To je izuzetno značajan princip, jer ne treba uopšte sumnjati u to da bi agresor pokušao da postigne svoj cilj nekom vrstom »blic-kriga« moderne varijante. On bi jakim oklopnim snagama sa fronta i dubokim prodorima vazdušnodesantnih snaga uz snažnu avio-podršku, težio da što pre razbije naš otpor i zauzme glavne delove zemlje. Uspeh takvog plana, iako ne bi značio kraj borbe već pre početak, imao bi velike posledice moralno-psihološkog karaktera. Zato se naša vojna doktrina određuje za dugotrajni rat i zahteva da naše oružane snage svojim dejstvom u samoj osnovi onemoguće takav plan agresora. Pripremamo ih da pokretljivošću, brzim manevrisanjem, snažnim udarima i aktivnošću na celom prostoru SFRJ, stvore situaciju u kojoj će pokušaji agresora da nas razbije, da iskoristi svoju nadmoćnost u tehnici i vatри, ići u prazno — situaciju gde ćemo sve znati o njemu, a on vrlo malo o nama i našim planovima i gde će inicijativa biti stalno u našim rukama.

Razbiti planove agresora primenom odgovarajuće strategije i operativno-taktičkih postupaka, istovremeno znači stvarati izuzetno povoljne uslove za efikasno korišćenje naših oružanih snaga, posebno JNA, jer ona predstavlja za agresora smrtnu opasnost sve dok postoji, dok se nalazi i kreće u masi ostalih elemenata oružanog i drugih oblika otpora. Ona predstavlja jaku i vrlo savremeno naoružanu armiju i za evropske prilike, kojoj, ako se pripremi i ako bude dejstvovala u duhu naše doktrine, ne mogu mnogo nauditi ni dvostruko jače snage. U ratnoj istoriji — našoj i tuđoj — naći ćemo dovoljno primera koji pokazuju da ne treba biti nimalo pesimista kada je reč o tome šta jedna takva snaga kao što je JNA može učiniti ako je dobro vođena, dobro organizovana i dobro pripremljena, ako ima svoju sopstvenu teoriju ratovanja. . .

U definisanju ovog principa upotrebljen je izraz »na celoj teritoriji SFRJ«. Ni najmanje ne treba to shvatiti tako da će agresor uspeti da zauzme celu našu teritoriju. To njemu nikada ni u najtežim uslovima neće uspeti. Takvim izrazom želelo se samo ukazati na realnu činjenicu da ćemo borbu sa neprijateljem voditi praktično na celoj teritoriji, jer je ona mala i moguće ju je »pokriti« savremenom tehnikom. Od velikog je psihološkog značaja pripremiti naše ljude da to shvate kao »normalnu« pojavu, a da joj se ne pridaje bilo kakav poseban značaj ili da se iz toga izvlače zaključci o ishodu

rata. Rat će se od prvog dana do konačne pobeđe voditi na celoj teritoriji, posebno ako ga shvatimo i analiziramo u tri dimenzije.

9. Sledeći princip naše vojne doktrine, koji može biti i prvi, jeste: *glavni faktor naše oružane moći i garant naše pobeđe nad agresorom je naš čovek, radni ljudi Jugoslavije*. Time, naravno, nije konstatovano ništa nepoznato, jer danas se manje-više svi pozivaju na čoveka, čak i u slučajevima kad treba da posluži kao snaga najcrnjijoj agresiji i hegemoniji. I Hitler se pozivao na nemačkog građanina. Razlika u našim pogledima je ipak bitna. Ona je u tome što se pozivamo na čoveka novog društva i što se to društvo prvi put u istoriji odreklo rata, pa poziva ljude da se pripremaju ne za rat, već isključivo za samoodbranu. Zato je taj poziv lišen svake demagogije i prevare i kao takav ima ogromnu mobilizatorsku i moralnu snagu. To je i razlog što verujemo da u našem slučaju svesna odluka naših ljudi da brane svoje društvo postaje neizmerna snaga, koja, ako je organizujemo i pripremimo, obezbeđuje ne samo pobeđu nad agresorom već mnogo više — siguran mir na našim granicama.

Nemoguće bi bilo i zamisliti postojanje koncepcije opštenarodne odbrane i našeg načina vođenja oružane borbe ako se ne bi bazirala na naprednim i humanim ciljevima, ako ne bi bila u pitanju odbrana progresivnog društva. Zato i naša vojna doktrina polaže glavnu nadu u naše radne ljude, u njihovu rešenost i vojnu osposobljenost za oružanu borbu.

Polažući glavne nade u takvu odlučnost i rešenost naših ljudi moramo biti svesni da to znači i drugačiji pristup kada je reč o njihovom mestu u vojnoj organizaciji, njihovim pravima i odnosu prema njima. Moramo izvršiti duboke promene u nekim shvatanjima kojih još ponegde ima, a koja su recidivi klasične vojne organizacije. Treba što pre shvatiti da smo svi, od vojnika do generala, deo ovog naroda, profesionalno osposobljeni da svaki obavi svoj deo posla, ali, kada je reč o svim drugim obavezama u društvu, jednako vredni građani naše socijalističke zajednice — subjekti koji stvaraju to društvo i brane ga kao i ostali građani. To nas obavezuje da izgrađujemo i drugačije unutrašnje odnose koji obezbeđuju, kako to drug Tito često podvlači — i vrlo visoku organizovanost, visoku svesnu disciplinu, ali i odnose ravnopravnih građana, koji svi zajedno i jedan drugome čuvaju dostojanstvo čoveka.

Polazeći od takvih shvatanja naša vojna doktrina vrlo jasno i precizno zahteva da se i ratna dejstva vode tako da isključuju one neljudske i nerealne odluke koje su često više usmerene ka isticanju ambicija nekog starešine nego što imaju vojnu vrednost.

Treba moralno i psihološki pripremiti sve naše vojnike i starešine, sve ljude na činjenicu da se u ratu gine, da je to neizbežan i

jedini način da živimo slobodni i bez straha, ali i da imaju poverenje u to da stvaramo vojnu doktrinu, razrađujemo načine borbe, organizujemo pripreme i obuku, što će uticati da se gubici smanje, da se svedu na onaj nivo koji se ne može izbeći.

Što pre moramo biti načisto s tim da je nemoguće da ovu vojnu doktrinu kvalifikovano može primenjivati starešina ili vojnik koji ne razmišlja, koji samo čeka naređenje. Nama su danas potrebne starešine i vojnici koji su sposobni i spremni da izvrše svako, pa i najteže naređenje, ali koji su naviknuti da ga primaju kritički, da analiziraju i stvaralački ostvaruju zadatke, koji informišu i upozoravaju svog pretpostavljenog na ono za šta smatraju da je pogrešno. Nama danas treba vojnik koji sam vodi računa o svom borbenom položaju, koji aktivno učestvuje u borbi i koji sa svojim drugovima u odeljenju ili vodu stvara male borbene varijante. Nama je potrebna četa u kojoj borbeno osposobljavanje vrši komandir zajedno sa vojnicima, sa njima razrađuje situacije u kojima se mogu naći i kako jedan drugome mogu pomoći. Potreban nam je i takav komandir koji ume da iskoristi veštinu, iskustvo i razmišljanje vojnika i koji kroz vežbe teži da stvori aktivnog borca za ovo društvo i njegovu odbranu. Naravno, to, pre svega, znači da moramo što pre preobučiti sve starešine kako bismo mogli nositi taj proces i biti na čelu napora u usvajanju naše vojne doktrine.

10. *Konačan uspeh u razbijanju agresije postići će se ako se sve vrste otpora, svi oblici i vrste oružane borbe stope u jednu celinu, ako budu vođene jednom idejom i istim ciljem u svakoj fazi borbe, ako se sve snage društva optimalno iskoriste.* Ma koliko na prvi pogled ovaj princip izgledao vrlo jasan i veoma razuman, njegova realizacija u praksi nije laka ni bez problema. U stvari, on traži da u miru stvaramo takav sistem odbrane društva koji će, u slučaju potrebe bez problema u praksi, ostvarivati ideju opštenarodne borbe i otpora. Naime, moramo stvarati duhovno i moralno jedinstvo svih naših ljudi, čime će se postići to da svi shvatimo odbranu SFRJ kao našu obavezu koja je van svake diskusije, bez obzira na to koliko u drugim pitanjima ima dilema i različitih mišljenja — da su nam u tu svrhu potrebni i jedinstven sistem oružanih snaga i jedinstvena priprema i planovi društva za odbranu.

O NEKIM PITANJIMA OPERATIVNO-STRATEGIJSKE PROBLEMATIKE

1. *O načinu dejstva agresora.* Mi polazimo od stanovišta da će svaki agresor u bilo kojoj varijanti agresije, bila ona lakša ili teža,

primeniti sve što je do danas vojna nauka dala na polju ratne veštine, tj. primeniti modernu operativno-strategijsku ideju napada uz upotrebu najmodernije borbene tehnike, izuzev nuklearnih sredstava. U lokalnoj agresiji za sada se, uglavnom, ne predviđa mogućnost upotrebe nuklearnog oružja, premda zahtevamo da naše oružane snage stalno budu spremne za dejstvo i u tim uslovima. Verovatno će u budućnosti, sa razvojem »mini« nuklearnih oružja, ograničena upotreba takvih malih taktičkih nuklearnih sredstava biti više verovatna, posebno u opštem sukobu. Ako analiziramo i procenimo šta bi bio sadržaj operativno-strategijskog plana eventualnog agresora u lokalnom ratu, otkrićemo sledeće:

prvo, moramo apsolutno računati s tim da će agresoru biti primarno da postigne iznenađenje brzinom napada i idejom manevra, makar se morao zadovoljiti i manjom grupacijom snaga; tim pre što postoje i određeni politički ciljevi koje će nastojati da postigne iznenađenjem, brzinom i načinom dejstva. Zbog toga ne bi trebalo smatrati za dobra bilo kakva vojna razmišljanja, ideje i procene koje ne bi polazile od takve pretpostavke. Mi moramo polaziti od sadašnjeg stanja u Evropi i činjenice da postoje vojne operativne snage koje mogu biti spremne za borbenu upotrebu za sve pa i najsloženije zadatke u roku od 24 časa. Zaključak je jasan; sve dotle dok postoji takva situacija u Evropi, moramo biti borbeno spremni ako želimo da obezbedimo mir i razvoj naših oružanih snaga i drugih elemenata otpora;

drugo, bilo koji agresor će težiti da ostvari iznenađenje i operativno-strategijskim planom odnosno načinom dejstva. To naglašavam zato što ceo naš rad, obuka i sva druga razmišljanja, moraju polaziti od takve pretpostavke, s jasnim ciljem da sprečimo takve namere agresora. Ako pri tome polazimo samo od jedne, tipične šeme operativno-strategijskog plana agresora koja nam se čini najverovatnija, a zanemarimo sve druge varijante, zanemarimo njegove ideje i ciljeve, ako se ne stavimo u njegov položaj kako bismo procenili šta bi sve mogao preduzeti da bi nam pripremio iznenađenje, stvarno mu dajemo velike šanse da nas iznenadi. Ne treba nikada zaboraviti na činjenicu da svaka armija na specifičan način razmatra izvođenje pojedinih operacija. Svaka ima svoj »stil« dejstva, iako se služi istim zakonitostima vojne teorije, istim principijelnim pogledima na, recimo, sadržaj napadne operacije.

U jedno, ipak, ne smemo sumnjati. To bi u svim slučajevima bio plan munjevitog rata, sračunat na vrlo kratak rok u kojem bi dominirali i glavni zadatak imali moderni brzopokretni elementi oružanih snaga.

Svaki takav agresivni strategijski plan predviđao bi i upotrebu vazdušnih desanata u većem broju na važne strategijske rejone i duž operacijskih pravaca, kao i:

- brzo dejstvo oklopno-mehanizovanim klinovima u dubinu našeg ratišta na više pravaca radi brzog zauzimanja glavnih političkih centara zemlje;

- razbijanje i blokiranje naših komunikacija intenzivnim napadima iz vazduha;

- snažnu psihološku ofanzivu znatno pre i, naravno, u toku agresije;

- pokušaj potpunog onesposobljavanja našeg rukovođenja odbranom i oružanom borbom. Jedan od prvih ciljeva agresora bio bi razbijanje operativne armije i oružanih snaga u celini, jer dobro zna da nam ne sme dozvoliti da razvijemo naše oružane snage pošto bi to značilo gubitak bitke već u samom početku rata.

2. *O stepenu opasnosti od agresije.* Danas nije ništa manje zlo nego špekulisati sa stepenom opasnosti od agresije, tj. špekulisati sa dilemom — u kojoj meri je opasnost od agresije prisutna. Špekulisanje sa opasnošću od agresije obavezno mora dovesti do sudbonosnih kolebanja, do pogrešnih ocena i oblika. Jedino ispravna i bezbedna politika je ona naša stara istina, koju često ističe drug TITO: biti spreman kao da će sutra biti rat, a raditi kao da će večito biti mir. Konceptija opštenarodne odbrane nam omogućava da do kraja realizujemo takvo stanovište.

Opasnost od agresije na Jugoslaviju je jedna konstanta koja se povećava ili smanjuje zavisno od opšte situacije u svetu i oko nas, ali, ipak, ponajviše zavisi od nas samih. Ona je vrlo mala, više teorijska, ako su naše društvo i njegov odbrambeni sistem spremni, ako su političko stanje društva i njegova ekonomska stabilnost zadovoljavajući. Ona može biti bliska i realna, ako agresor, zbog određenih pojava u našem društvu, pogrešno oceni da nam odbrambeni sistem nije dobar, da može bez velike opasnosti realizovati svoje davnašnje ambicije i ostvariti prisustvo na našem prostoru. Stoga je od velikog značaja da mi koji znamo kako se rađa takva opasnost, kako se ona približava ili udaljuje, našom neprekidnom političkom aktivnošću i korektnim upozorenjima na svakom mestu, jačamo borbenu duhu naroda, podstičemo politički realizam i konstruktivnu atmosferu u društvu, i tako pomognemo da se neki problemi i teškoće ne dramatižu, ali, da u isto vreme neprestano ukazujemo na značaj stalne spremnosti svih faktora našeg odbrambenog sistema.

Međutim, moramo biti realisti kada je reč o stvaranju efikasnog odbrambenog sistema, jer se ni on ne stvara lako, i ne od danas za

sutra. Naime, za razvijanje širokog narodnog otpora moraju postojati pretpostavke i potrebni uslovi. Veoma značajan faktor u svemu tome jeste koliko smo i kako (pedantno i potpuno) pripremili naš odbrambeni sistem, koliko su stvoreni najoptimalniji uslovi i najpozitivnije pretpostavke da se svi naši ljudi obuhvate. Verovanje da mi Jugosloveni, kada je reč o ratu i odbrani, sve znamo i sve možemo i bez priprema je potpuni apsurd. Postoji samo jedna predispozicija kod ogromne većine naših ljudi, stvarana stotinama godina u borbama protiv zavojevača, da se mora i može braniti svoja zemlja i sloboda. Taj izraženi patriotizam treba da dobije punu moralnu snagu i vojnim osposobljavanjem i sticanjem visokih borbenih kvaliteta.

3. *O ulozi Jugoslovenske narodne armije.* Za postizanje optimalnih rezultata našeg sistema odbrane, koji glavnu svoju snagu vidi u sveopštem narodnom otporu, od ogromnog značaja je kako će dejstvovati i kakve rezultate postići JNA.

Naši radni ljudi vrlo dobro znaju da ona sama ne može odbraniti zemlju u slučaju jedne teške agresije, ali oni sa pravom očekuju, i zato odvajaju i znatna sredstva, da JNA bude udarna pesnica odbrane, da od prvog dana bude ona snaga koja će zajedno i uz pomoć teritorijalne odbrane i drugih elemenata oružanog otpora lomiti agresorove snage i prisiliti ih da svaki korak u našu zemlju plaćaju teškim žrtvama. Takva uloga JNA nas obavezuje da je pripremimo za specifičan način dejstva, vrlo savremen, uz korišćenje sve moderne borbene tehnike, ali koji će istovremeno po ideji biti integrisan u opštu koncepciju odbrane. Znači, neće postojati izolovani planovi dejstva JNA »uz ostalo«, već će ona biti nosilac zajedničkih planova, snaga koja će na sebe privlačiti glavne snage neprijatelja, da bi ih zajedno sa svim drugim elementima otpora razbila. Znači, JNA će biti prisutna svuda. Neće biti nikakvog klasičnog povlačenja, napuštanja teritorije, traženja pogodnog momenta za jednu odlučnu operaciju. Biće to stalna oružana borba svih delova oružanih snaga na celom prostoru radi što bržeg i efikasnijeg uništavanja žive sile i tehnike agresora.

Od ogromnog je značaja da starešine u JNA shvate to novo u našem oblikovanju odbrane i da u tom smislu orijentišu svoj rad na pripremi jedinica i komandi. Kursevi, seminari i drugi oblici obuke moraju biti usmereni na to da se na njima daju puna znanja iz vojne teorije, što pre osposobe sve starešine za originalan, naš pristup u realizaciji principa naše vojne doktrine. Naša teorijska misao ne može biti ni dobra, ni istinski naučna ako ne učinimo sve da pomoću nje dobijemo realnu sliku o tome kako se moramo boriti i kako se suprotstaviti planovima agresora. Mi ne smemo imati iluzija.

Masu od nekoliko stotina tenkova, kada krene uz snažnu vatreanu podršku avijacije, mogu zadržati samo dobro pripremljene i vešto vođene jedinice uz pomoć drugih vrsta otpora. Snazi agresora moramo suprotstaviti našu snagu i veštinu. Naša taktika mora dati odgovor, odnosno pronaći rešenja kako da tu tehniku, tu masu u pokretu, dovedemo u situaciju u kojoj će njene borbene mogućnosti biti neutralisane, kako da ispolji slabe strane i tako stvori povoljne uslove da je uništimo. Moramo razraditi novu taktiku, nove operativne postupke, jer se i cela borba odvija u sasvim drugim uslovima. Našu armiju moramo moralno i vojnostručno pripremiti za najteže uslove i najteže taktičke radnje.

Najvažnije od svega jeste *da naučimo svakog vojnika i starešinu da razmišlja i da ispoljava stvaralačku inicijativu*. Treba da ga uverimo u to od kolikog je značaja »snalažljivost na terenu«, sposobnost da se brzo prilagodi situaciji, da ne gubi glavu, niti da misli da je sve propalo ako čuje vatru i u dubini svog rasporeda, jer će je čuti. On mora da zna da je deo savršeno organizovanog mehanizma koji dejstvuje »kao sat«, ali kojim se komanduje tako da se obezbedi i stvaralaštvo i inicijativa ljudi u borbi. To je tim više potrebno, jer je za savremenu odbranu karakteristično da mora biti spremna za »mnoge varijante«, za vrlo dinamičan način dejstva, pa prema tome i za »brzo reagovanje na licu mesta«. To mogu učiniti ljudi koji su za takav način rada pripremljeni, a ne oni koji se slepo drže »krutih pravila i naređenja pretpostavljenog« bez obzira kako se situacija odvija na bojištu.

4. *»O liniji fronta«*. Naša odbrana je odbrana na celoj teritoriji, što posebno naglašavam da bih ukazao na ulogu »linije fronta«. Ona se stalno pojavljuje u svim našim razmatranjima, postala je prava opsesija, dogma. Ne tvrdim da ona ne postoji, posebno da je ne treba na kartama voditi, označavajući time u kopnenim operacijama zonu sudara glavnih snaga, ali želim odlučno da upozorim da front neće postojati kao čvrsta linija — ne bar u ratu kakav bismo mi vodili, ne bar kao nešto što će bitno označavati stanje.

Treba završiti diskusiju o tome da li front postoji ili ne, da li operacija klasičnog tipa postoji ili ne. Stvar je naših vojnih akademija i vojne nauke da to precizno naučno i temeljito definišu. Međutim, jedno je jasno, osnovna karakteristika budućeg rata je u tome što će to biti rat u prostoru, rat u pokretu, rat danonoćno i vremenski kontinuiran, rat u tri dimenzije. Sigurno je da će front biti drugostepena stvar, da će borbenim dejstvima odmah biti zahvaćeno celo vojište ili cela naša zemlja, da se neće znati, bar u mnogim slučajevima, gde je pozadina a gde front. Zato se i za armijska skla-

dišta, ako su u dubini od 150 km, ne može reći da su »van fronta«, jer već u sledećem času mogu biti u centru borbe. Baš tu na 150 km od »fronta« može biti već prvi dan rata mesto gde će se naše glavne snage boriti sa velikim desantnim snagama agresora.

To znači da u teorijskim istraživanjima ne treba računati na nešto slično drugom svetskom ratu. Vrlo je važno za sve nas da se oslobodimo takvih shvatanja. Ne može se zamisliti budući rat kao neka modernija varijanta drugog svetskog rata. Moramo predvideti da bi već prvog dana rata dejstvom oklopnih snaga sa granice i upotrebom mnogobrojnih vazdušnih desanata bilo zahvaćeno oko pola naše zemlje, pola ratišta Jugoslavije, dok bi dejstvo avijacije odmah zahvatilo celu zemlju. Moramo računati i s tim da će neprekidno postojati vrlo veliki i duboko otkriveni bokovi agresora, da će biti mnogo »međuprostora« koji će se moći koristiti za odlučne akcije naših snaga, što će davati opšti pečat situacije na bojištu. Vazduh će biti prostor gde će se stalno manevrisati i dejstvovati. Neprijatelj će dominirati u tom prostoru, ali njegov značaj iz mnogo razloga, pa i meteoroloških i topografskih, neće biti kao na drugim ratištima. Neprijatelj će dominirati i u zoni elektronskih talasa.

Naša strategija mora uočavati te specifičnosti radi izbora taktičko-operativnih postupaka i radnji. Moramo insistirati na aktivnosti i velikom broju kratkih taktičkih radnji, a samo izuzetno na višednevnim operacijama, koje upravo zbog toga moraju biti dobro pripremljene po svrsi, cilju i načinu dejstva. Moramo iskoristiti sve povoljne uslove koje nam nudi naše ratište. To su: loši meteorološki uslovi, zima, raskvašeno zemljište, jaki brdsko-planinski položaji, pripremljeni gradovi i naselja za odbranu, velike mogućnosti zaprećavanja, itd.

Naša aktivna taktička dejstva moraju biti mnogobrojna, brza i efikasna. Vazdušne desante moramo uništavati angažovanjem svih snaga i na najodlučniji način uz pomoć naroda. Prvenstveno moramo primenjivati one taktičke radnje koje se mogu izvršiti brzim pokretima koristeći iznenađenje. Takvi taktički postupci treba da u svom zbiru i na širem operativno-taktičkom planu daju pune rezultate, da nam obezbede inicijativu i preimućstvo. To znači da dobrim poznavanjem zemljišta, brzinom dejstva, korišćenjem modernog masovnog oružja za blisku borbu, velikom veštinom boraca i starešina, moramo stvoriti osećanje slobode kretanja i borbe u prostoru.

U globalnim okvirima naša strategija posebno mora za celo ratište rešiti zahteve uspešne protivdesantne borbe. Uspeh u PDO je jedan od uslova uspeha naše strategijske koncepcije. Ako se osposobimo da sve vazdušne desante većih dimenzija uništimo ili brzo

onesposobimo, tada ćemo onemogućiti aktivnost tih snaga a mogućnost agresora svesti na manevar po zemlji. Rešavanje tog »vojnog« problema je stvar društva u celini, svih vrsta i oblika otpora. To je, po mom mišljenju, jedan od prvih i najvažnijih zadataka narodnog otpora.

5. *O zaprečavanju i fortifikaciji.* Izuzetno značajno pitanje koje ćemo rešavati svim snagama narodnog otpora i u čemu će biti angažovane velike mase stanovništva jeste i zaprečavanje. Za nas je to od stratejskog značaja. Potpuno izvedeno, po pripremljenim planovima i situaciji, ograničavaće dejstva agresora kopnom na pravce gde mi to želimo kako bismo ga uvukli u dubinu, usporili brzinu prodiranja do mere kojom stvaramo uslove za brzi pokret i manevar naših jedinica koje u toj zoni dejstvuju. Savlađivanje i uklanjanje prepreka mora za agresorove vojnike i starešine predstavljati ogroman psihički i fizički napor.

Mere zaprečavanja i masovna fortifikacija po širini i dubini cele zemlje, svih važnijih položaja, gradova, naselja, puteva, reka, itd., jesu neophodan sastavni deo našeg odbrambenog sistema. One u punoj konzekvenci treba da stvore takvu situaciju u kojoj će neprijateljeva teška tehnika biti vrlo malo upotrebljiva, praktično neutralisana i tako ga staviti u poziciju da se bori sredstvima kojih i mi imamo u velikoj masi, čak i više od njega, da u prvi plan dođu ljudi i njihovi borbeni kvaliteti i ciljevi za koje se bore.

Zaprečavanje moramo izvoditi tako da se, kada je reč o operativno-taktičkim postupcima, naše oklopne, mehanizovane i protiv-oklopne snage mogu postaviti u bok i tako tući neprijatelja, lako se izvući i postaviti na drugo mesto. Sistem zaprečavanja treba da omogućiti takav manevar naših snaga da su brže od pokreta napadača koji planira da ih okruži. Sigurno je da samo zaprečavanje nije dovoljno. Da bismo bili brži i pokretljiviji od neprijatelja, taktičke jedinice moramo osloboditi svega što im ograničava i usporava pokret i u tom pravcu modernizovati celu JNA, počev od ranca i šinjela do glomaznih pozadina u združenim ešelonima.

6. *O brzini donošenja i kompletnosti odluke.* Taktička situacija na bojištu brzo će se menjati, pa će se odluke taktičkih komandanata morati donositi u roku od pola do najviše jednog časa. Komandanti divizija moraće da donose odluke na bazi neposrednog kontakta samo sa 2—3 svoja saradnika ili sa komandantom puka (brigade) na položaju. Međutim, odluke i u taktičkim okvirima moraju biti kompletne i potpune. To zahteva da se sasvim drugačije reši problem organizacijske strukture jedinica i komandi. To više nije samo rodovska ni vidovska struktura, jer su glavni borbeni sistemi međuvidovski. Da to argumentujemo samo na jednom primeru.

Borba protiv jake oklopne grupacije, na primer, jeste čist međuidovski problem. Ona mora biti raščlanjena na faze, na elemente borbe, na zadatke borbenih podsistema koji treba da dejstvuju kada imaju najveći efekat u borbi, smenjujući drugi podsistem. Tek na taj način moguće je stvoriti optimalni plan zaustavljanja oklopne grupacije, recimo na dubini od 150 do 200 km, a zatim i taktički plan njene postepene livkidacije i uništavanja po delovima u bližoj dubini.

Nemoguće je zamisliti da, na primer, 3—4 komande paralelno i nezavisno jedna od druge planiraju i vode tu borbu. Nemoguće je zamisliti da od prvog minuta nemamo jedinstven plan borbe, gde svako ima svoju ulogu i zna zadatke, gde se zna u kom momentu će dejstvovati oklopne jedinice, kada će dominirati zaprečavanje, kada će se angažovati avijacija, kada i kako će biti upotrebljene teritorijalne i partizanske snage, na koji način će se ta oklopna grupa pratiti, s tim da mi budemo inicijatori njenog kretanja, na koji način će se raščlanjivati, gde ćemo je provocirati da bi neki njen deo skrenuo kuda mi želimo, itd. Sve to zahteva, počev od pešadijskih protivtenkovskih sistema, od onih lakih protivoklopnih sredstava što su u bataljonu, do avijacijske brigade za protivtenkovsku borbu, postojanje jedinstvenog sistema. To znači da treba voditi ne rodovsku politiku, već politiku izgradnje borbenih sistema koji su kombinovani od sredstava i naoružanja, koja mogu da se elastično i efikasno upotrebe. Ako se u tom pravcu ne modernizujemo nećemo uspešno organizovati sistem odbrane, a neprijatelju ćemo pružiti mogućnost da nas uništava po delovima.

7. *Nešto o oblicima rata.* Postoji nekoliko oblika ratnih dejstava. Jedan od njih je čist partizanski rat, a drugi je klasičan oblik rata, ne klasičan u smislu drugog svetskog rata, već moderan klasičan rat, koji se vodi velikim stajaćim armijama. Između ta dva oblika postoji i treći, mešoviti oblik, kojim se bavi naša vojna doktrina. Van svih ovih, po načinu vođenja i posledicama, jeste nuklearni rat.

Partizanski rat je oblik rata koji se primenjuje u oslobodilačkoj borbi naroda kao forma narodnog otpora agresoru. U našim uslovima opštenarodne odbrane to je oblik rata koji će se voditi paralelno sa drugim oblicima i, u odnosu na razvoj situacije na ratištu, može postati i dominantni oblik oružanog otpora. Međutim, takav oblik rata nije naš ideal, niti cilj, već više nužda i potreba. Mi ćemo za partizanski oblik rata biti spremni, razvijaćemo ga tamo gde je neprijatelj uspeo da proдре i na prostoru koji kontroliše. Mi ne želimo, samo zato da bismo mogli ratovati na partizanski način, ustupati teritoriju agresoru, već obrnuto da ga, ako možemo i uspemo, razbijemo već na prvim kilometrima naše zemlje.

U stvari, naš optimalni cilj mora biti upravo suprotan — da izgradnjom efikasnog odbrambenog sistema, pre svega, sprečimo rat, a ako nam to ne uspe, da agresora razbijemo što pre, ustupajući mu što manje naše teritorije, pa tek, ako sve to ne uspe, da budemo spremni i na dugotrajan partizanski rat širom cele teritorije. Zbog toga će de facto najčešći oblik rata biti *kombinacija svih vrsta dejstava* na jednom vojištu istovremeno. U tom smislu treba organizovati i oblikovati naše oružane snage i pripremiti našu teritoriju. Mi takođe moramo biti sposobni da našom armijom i snagama teritorijalne odbrane dejstvujemo u duhu naše strategije i na »najklasičniji«, moderan način i da takvim oblikom rata razbijemo agresora, ako ocenimo da ga je moguće tako razbiti.

Prema tome, ne bi trebalo prihvatiti gledište koje polazi od toga da samo neki oblici rata odgovaraju novoj vojnoj doktrini i koncepciji, a da su drugi nešto što je protiv te doktrine. Oblici rata su za nas sredstva, a ne cilj. Naša doktrina ne traži samo partizanski rat. To je besmislica. Kao realisti mi samo tvrdimo da u slučaju teške agresije može doći do situacije (za koju moramo biti spremni) da agresor »osvoji« veliki deo teritorije, kada bismo i glavnim snagama JNA prešli na oblik modernog partizanskog ratovanja. A moderni partizanski rat nije rat po Durmitoru i oko njega, niti rat na Kozari, iako će se voditi i tamo, već će to biti rat gde će velike teritorije biti poprište borbi, ali i slobodne, gde će komunikacije stalno biti presecane, gde će veliki broj gradova i manjih mesta stalno biti u našim rukama.

General-pukovnik
Viktor BUBANJ